

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ У МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

***Анотація.** Стаття присвячена питанням підготовки інтелектуальної, наукової еліти країни у педагогічних вищих навчальних закладах, формування інноваційного мислення у магістрантів педагогічних вищих навчальних закладів як однієї з умов підготовки інтелектуальної еліти країни.*

***Ключові слова:** еліта, інтелектуальна еліта, наукова еліта, інноваційне мислення.*

Ознакою соціокультурного рівня розвитку суспільства є цілеспрямоване формування та підготовка інтелектуальної еліти країни. Саме національна еліта в змозі забезпечити належний рівень розвитку країни і, репрезентуючи її на всіх рівнях, її майбутнє. Еліта, у широкому розумінні цього поняття, включає політичну, наукову, управлінську, військову, фінансову, бізнесову й інші.

Підготовку фахівців елітарного рівня в Україні тлумачать як підготовку фахівців вищого гатунку – підготовку високорозвиненої фахово-, освітньо-, культурно- і патріотично розвиненої особистості, яку нелегко ввести в оману, яка орієнтується в більшості стратегічних державних проблем [7]. Еліта має відбиратися і формуватися починаючи з дошкільних установ, у системі загальноосвітніх закладів, вищої освіти, післядипломної освіти і т.ін. Таким чином, система елітарної освіти має охоплювати усі рівня системи освіти країни, будуватися за принципами відкритого добору здібної, обдарованої молоді і прагнення до здобуття елітарної освіти.

Характерними рисами елітарних навчальних закладів має бути поєднання поглибленого вивчення основних, характерних для традиційної системи освіти, предметів з вивченням специфічних курсів, які відрізняли б елітарну освіту від звичайної; тісний зв'язок з академічними науковими установами, які організаційно можуть оформлятися у вигляді так званих “експериментальних майданчиків” для впровадження новітніх педагогічних технологій і спеціалізованих курсів.

Метою нашої статті є висвітлення питання підготовки інтелектуальної, наукової еліти країни, зокрема акцентування уваги на такій складовій її підготовки як розвиток інноваційного мислення.

Виходячи з мети виокремлюємо такі завдання: обґрунтування важливості формування інтелектуальної, наукової еліти країни; виокремлення та характеристика особливостей формування інтелектуальної еліти у педагогічних вищих навчальних закладах країни; обґрунтування необхідності формування інноваційного мислення у магістрантів педагогічних вищих навчальних закладів як однієї з умов підготовки інтелектуальної еліти країни; з'ясування перспектив (подальших дій) щодо формування національної еліти.

Україна у 1995 році офіційно проголосила соціальним замовленням держави формування інтелектуального потенціалу країни. І формувати цей потенціал покликана саме система вищої освіти, яка має забезпечити висококваліфікованими фахівцями усі галузі народного господарства, науки та культури [8]. Подальшими діями на виконання цього Указу стало прийняття ряду нормативно-правових та законодавчих актів на рівні країни. Оскільки національну еліту країни покликано готувати вищі навчальні заклади, проаналізуємо на предмет підготовки національної еліти законодавчі акти, прийняті у сфері вищої освіти, а саме: Закон України “Про вищу освіту” (2002 р.), Закон України “Про інноваційну діяльність” (2002 р.), Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” (2006 р.).

Розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства, що визначає пріоритетні напрями підготовки фахівців вищої кваліфікації, їх інтелектуального та духовного зростання [6]. Таким чином, держава взяла на себе зобов'язання створити умови для реалізації інтелектуального потенціалу громадян, забезпечити інноваційний фонд для наукових досліджень, проголосила пріоритетним напрямом розвиток науки “...як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти” [6].

Закон України “Про вищу освіту” наголошує на пріоритетних напрямках державної політики у сфері вищої освіти, виокремлює шляхи її реалізації, визначає освітньо-кваліфікаційні рівні і, що особливо важливо, чітко характеризує необхідність інноваційного мислення як обов'язкової складової висококваліфікованого фахівця [4].

Законом України “Про інноваційну діяльність” визначено сутність поняття інновації як новостворених (застосованих) і (або) вдосконалених конкурентоздатних технологій, продукції або послуг, а також організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [5], що дає змогу чітко розтлумачувати дефініцію інноваційне мислення та визначати готовність фахівців з вищою освітою до нововведень.

Підготовка національної еліти країни обов’язково повинна включати в якості компонента дисципліни, спрямовані на формування інноваційного мислення, оскільки саме воно забезпечить майбутньому розвиток країни.

Надзвичайно гострим питанням на сучасному етапі розвитку українського суспільства є формування наукової еліти, оскільки сучасна наука втратила (і цей процес не зупинився) позиції: зруйновано наукові школи світового рівня, нові ж наукові школи практично не виникали протягом останніх десятиліть, що спричинило руйнацію системи інформаційного та матеріального забезпечення науки.

Саме підготовка наукової еліти, як окреслено у законодавстві України, є одним з пріоритетних питань державної політики. Важливу роль у підготовці національної інтелектуальної, наукової еліти відведено педагогічним вищим навчальним закладом країни. Саме на ці заклади покладено завдання забезпечити систему освіти конкурентоспроможними, висококваліфікованими, інноваційно мислячими, здатними та готовими до продуктивних реорганізацій, реформацій та трансформацій. Система вищої педагогічної освіти України забезпечує підготовку кадрів усіх освітньо-кваліфікаційних, включаючи магістрів – фахівців зі сформованою системою знань, умінь, навичок, компетенцій та інноваційним мисленням.

Реформації системи освіти України в умовах інтеграції її до європейського освітнього простору, поява нової генерації – так званих дітей-індіго викликають необхідність переосмислення й оновлення педагогічної науки, системи підготовки фахівців з вищою педагогічною освітою. Більшість інновацій у педагогіці пов’язана з загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття, зазначає І.М. Дичківська [3], і орієнтована на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, здатності до співробітництва, формування різноманітних форм мислення, включаючи інноваційне, яке має бути сформованим на рівні підготовки магістрів у вищих навчальних закладах країни.

Розвиткові у студентів-магістрантів інноваційного мислення значною мірою сприяє запровадження викладання навчальної дисципліни “Основи педагогічної інноватики” [1] для студентів денної та заочної форм навчання (здійснено у Київському міському педагогічному університеті імені Б.Д. Грінченка). “Основи педагогічної інноватики” є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв’язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування системою знань про загальні засади педагогічної інноватики, інноваційність розвитку педагогічної теорії і практики, закономірності перебігу інноваційних педагогічних процесів у системі освіти, сутність і особливості інноваційних педагогічних технологій та інноваційної діяльності в галузі професійної підготовки майбутнього вчителя, роль нововведень у процесах оновлення педагогічної теорії і практики, інноваційну стратегію освітніх реформ в Україні в контексті інтеграції до європейського наукового й освітнього простору.

Метою курсу є розкриття закономірностей інноваційного розвитку педагогічної теорії та практики, перебігу інноваційних процесів у системі освіти, сутності та ролей інноваційних педагогічних технологій у забезпеченні якості вищої педагогічної освіти відповідно до державних та європейських стандартів, потреб суспільства; розробка на цій основі підходів до удосконалення системи формування психолого-педагогічної готовності магістрантів до інноваційної педагогічної діяльності.

Завданнями курсу визначено: аналіз інноваційних тенденцій розвитку педагогічної теорії та практики; виявлення закономірностей створення, оцінювання і використання педагогічних інновацій в системі сучасної освіти; визначення ролі інноваційних процесів в оновленні педагогічної теорії і практики; вивчення наукових і методичних засад впровадження інноваційних педагогічних технологій, їх ролі у забезпеченні якості вищої педагогічної освіти відповідно до державних та європейських стандартів; вивчення, аналіз та узагальнення практики, досвіду

інноваційної діяльності у системі вищої педагогічної освіти; прогнозування перспектив розвитку педагогічної інноватики в освіті України в контексті інтеграції у європейський науковий та освітній простір.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідної та самостійної роботи студенти набувають умінь та навички: аналізувати інноваційну освітню політику Української держави щодо навчання і виховання молодого покоління; виокремлювати пріоритетні завдання сучасної освіти в контексті інноваційних змін в педагогічній теорії та практиці; з'ясувати роль інноваційних процесів у подоланні кризи сучасної освіти; досліджувати пріоритетні напрями оновлення професійної підготовки, стилю професійної діяльності педагога з погляду перспектив її удосконалення (Національна доктрина розвитку освіти); з'ясувати взаємозв'язок наукових інтересів педагогічної інноватики з вивченням інноваційних процесів у системі освіти і виховання; аналізувати структуру педагогічної інноватики, виокремлювати теоретичні блоки, які охоплює педагогічна інноватика; опрацьовувати наукову літературу про сучасні підходи до класифікації педагогічних нововведень; добирати приклади педагогічних ситуацій із діяльності ВНЗ, які зорієнтовані на формування гуманістичної спрямованості освітніх інноваційних процесів; аналізувати наукові та методичні основи забезпечення ефективності застосування нових педагогічних технологій в системі вищої педагогічної освіти; опрацьовувати інформаційні джерела з метою ознайомлення з сучасним нормативно-правовим забезпеченням впровадження педагогічних інновацій у систему освіти; здійснювати педагогічний аналіз умов результативної інноваційної діяльності вищого педагогічного навчального закладу; аналізувати дії викладачів вищої школи, які є виявом професіоналізму і педагогічної творчості як ознаки інноваційності; визначати інноваційний потенціал вищого педагогічного навчального закладу.

Та попри всі продуктивні аспекти запровадження нового навчального курсу, зауважимо, що він викладається далеко не для всіх спеціальностей, що певною мірою суперечить проголошеним пріоритетам державної політики у сфері вищої освіти.

Провідні фахівці НАН України та АПН України попереджають, що найближчі перспективи, як чекають на країну за таких умов – різке зниження рівня кваліфікації науковців, неможливість підготовки високоосвічених, конкурентоспроможних фахівців і, як результат, зниження фахової освіченості політичної, промислової, бізнесової, військової еліт, оскільки її також не буде кому вчити [1].

Таким чином, нагальною потребою є впровадження концепції системи підготовки національної еліти, важливим аспектом якої має стати поєднання зусиль наукових установ академій та провідних університетів країни, академічної науки, у якій протягом багатьох десятиліть накопичувався потужний кадровий та матеріально-технічний потенціал, із університетською наукою та освітою, що ще здатна готувати фахівців, знання, вміння та компетенції яких цінуються у країнах, що є світовими лідерами у сфері високих технологій.

Література

1. Бар'яхтар В., Горобець Ю. Про підготовку національної еліти / Віктор Бар'яхтар, Юрій Горобець // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.crdf.org/usr_doc/1-Gorobets-ukr.doc
2. Бобрицька В.І. Основи педагогічної інноватики. Програма навчальної дисципліни / Укладач В.І. Бобрицька. – К.: Київський міський педагогічний університет імені Б.Д. Грінченка, 2008. – 38 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Закон України “Про вищу освіту” // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/higher/
5. Закон України “Про інноваційну діяльність” // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/higher/
6. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/higher/
7. Синельников Р. Хто підготує еліту для України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.volva.org.ua/main/6-ruslan-sinelnikov-xto-pidgotuyue-elitu-dlya.html>
8. Указ Президента України “Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні” // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/higher/

Анотація. Стаття посвячена вопросам подготовки интеллектуальной, научной элиты страны в высших педагогических учебных заведениях, формирования инновационного мышления у магистрантов педагогических высших учебных заведений как одного из условий подготовки интеллектуальной элиты страны.

Ключевые слова: элита, интеллектуальная элита, научная элита, инновационное мышление.

Annotation. The article is devoted to the questions of preparation of intellectual, scientific elite of country in higher pedagogical schools, forming of innovative thought for master's degree as one of terms of preparation of intellectual elite country.

Keywords: elite, intellectual elite, scientific elite, innovation thought.

УДК 155.9

Урста Г.О.

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті розглядається питання про психолінгвістичний аспект освіти, що має велике значення не лише для підвищення рівня його ефективності, а й для розвитку гармонійної особистості як члена суспільних відносин.

Ключові слова: психолінгвістика, процеси сприйняття, та продукування мови, мовна особистість, загальна психолінгвістика, психолінгвістика розвитку, рефлексивна психолінгвістика, онтопсихолінгвістика, прикладна психолінгвістика.

Мова – це не тільки засіб спілкування, а також засіб формування та експлікування думки. Знання мови є важливим показником розумового розвитку людини та її культурного рівня.

На сучасному етапі розвитку науки більшість вчених визнають, що для більш повного розуміння мовних чинників необхідно вийти за рамки лінгвістики у сферу тих психічних процесів індивіда, за допомогою яких мовний матеріал організовується у людському мозку та в потрібний момент вивільняється. Ці психічні процеси є предметом вивчення психолінгвістики

Психолінгвістика виникла як результат історичного процесу зближення двох дисциплін, психології та лінгвістики, а також як необхідний компонент ряду суміжних з нею дисциплін у вирішенні питань пов'язаних з мовою. У контексті едукативного процесу релевантним є зв'язок психолінгвістики з педагогікою та дефектологією.

Термін “психолінгвістика” почав вживатися у науковій сфері з 1953 р., коли у США Комітетом з лінгвістики та психології Дослідницької Ради з соціальних наук в Університеті Індіана був проведений міжнародний семінар, яким керували психологи – Чарльз Осгуд та Джон Керолл, а також літературознавець та семіотик Томас Себеок. Результатом роботи семінару стала книга “Psycholinguistics//A Syrvey of Theory and Research Problems/ Ch.E.Osgood&T.A.Sebeok”, в якій було викладено основні теоретичні положення нової науки.

Існує декілька визначень психолінгвістики. В.Ті. Белянін визначає психолінгвістику як науку, що вивчає процеси утворення, продукування та сприйняття мовленнєвих висловлювань, співвідносячи їх з системою мови [1, 7]. У цьому визначенні наголошується на тому, що наука має три предметні області: продукування, сприйняття та формування мовлення [1, 7]. У кожному випадку припускається, що психолінгвістика звертається до тих аспектів цих видів мовленнєвої діяльності, які обумовлені системою мови. Ця наука за предметом дослідження наближена до лінгвістики, за методами дослідження – до психології. Отже, об'єктом науки є мова як система знаків, предметом – процеси продукування та сприйняття цих знаків [1, 7]. Інше визначення науці дав у 1954 році Ч. Осгуд: “Психолінгвістика вивчає ті процеси, в яких наміри мовців перетворюються у сигнали прийнятого у певній культурі коду і ці сигнали втілюються у інтерпретації слухача” [4, 19]. Згідно з цим підходом, предметом психолінгвістики можуть бути процеси продукування та сприйняття мовлення в їх співвіднесеності з фізіологічним і психічним станом комунікантів. Тут процеси мовлення співвідносяться не з системою мови, а з людиною, з її психікою.

Оскільки, на разі, ці обидва підходи співіснують, науковці пропонують компромісне визначення дисципліни. На їх думку, психолінгвістика – це наука про людське мовлення, що розглядається комплексно, з психологічної та з лінгвістичної точок зору, як засіб спілкування (мовний код, мовна система), психічний та психофізіологічний процес, мовленнєва діяльність і поведінка та як особлива властивість людської особистості. Таким чином, предметом та об'єктом